

אגדת ההינס

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד, סביב הדף היומי >> כא-כז שבט >> גיטין מט-נה

תרגום חופשי וביאור

בשכונתו של רבי מאיר היה אפוטרופוס שהופקד על קרקעות של יתומים.

הוא היה מוכר מהקרקעות שלהם וקונה במקומן עבדים, ורבי מאיר לא הניח לו לעשות זאת.

הראו לו בחלומו: אני רוצה להרוס – ואתה מנסה לבנות? ובכל זאת רבי מאיר המשיך בדרכו בלי להתייחס לחלום. אמר: חלומות אינם משנים, לטוב ולרע.

שטן התגרה בשני אנשים, וכל ערב שבת בין השמשות היו רבים זה עם זה.

הזדמן לשם רבי מאיר, ובמשך שלושה ערבי שבתות התעכב עמם עד שעשה ביניהם שלום.

שמע את השטן אומר: אוי, רבי מאיר הוציא אותי מביתי.

אגדה אחת בשבוע: גיטין נב א

ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דרבי מאיר, דהוה קא מזבין ארעתא וזבין עבדי, ולא שבקיה רבי מאיר.

אחוו ליה בחלמיה: אני להרוס ואתה לבנות? אפילו הכי לא אשגח, אמר: דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן, דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי.

איקלע רבי מאיר להתם, עכבינהו תלתא בי שמשי, עד דעבד להו שלמא.

שמעיה דקאמר: ווי דאפקיה רבי מאיר לההוא גברא מביתה.

שאלות, כיוונים ונקודות למחשבה

מי בדיוק פונה לרבי מאיר בחלום הראשון? הקדוש ברוך הוא? מלאך? אולי גורם שאין לו קשר לשכינה או לנציגיה?

מדוע רבי מאיר מתעלם מהחלום?

מדוע לטרוח במשך שלושה שבועות בהשכנת שלום בין אנשים שאינך מכיר? כיצד רבי מאיר הצליח בזה?

מה דומה ושונה בין שני הסיפורים?

רבי מאיר לא שם על הנס האלוקה בסוּאיה

אדם מתגייס לעזור לשכן שלו שנקלע לחובות, לחבר שמאיימים לפנות אותו מהדירה, לעובדי חברה שנמצאים בסכנת פיטורין או למען כל מאבק אחר. אחרי יום מייגע של התרוצצות בשביל מלחמה של מישהו אחר, הוא הולך לישון בלילה בתחושה מרה: זה לא מצליח. ואז, באמצע הלילה, הוא חולם חלום.

בחלומו מתגלה אליו אדם זקן בעל הדרת פנים ולבוש לא-אופנתי, ומספר לו כי הוא אינו אחר מאשר רבי מאיר בעל הנס. "יהודי יקר", הוא אומר, "באתי לספר לך כי כוונתך רצויה, אך הבעיה שנגדה אתה נלחם היא גזרה משמים. שכנך שנקלע לחובות הוא גלגול של בלדד השוחי, ועליו לעבור תהליך תיקון נר". משמים מזמנים לו ייסורים שיזככו את נשמתו. אנא הרגע, אמור ג' פעמים "א-להה דרבי מאיר ענני", והרפה ממאמצך". הוא מתעורר בבוקר. בפניו עומדת אפשרות לעזוב הכל, להרפות, להבין שאלו חשבונות שמים והכל מאתו ויתברך, בסוף יתברר שהכל לטובה. הרי כך אמר רבי מאיר. האפשרות האחרת מתחילה קודם כל בהבנה שזה לא יכול להיות: הרי רבי מאיר עצמו נהג ההפך.

רבי מאיר מנהל שני מאבקים שמנוהלים בידי כוחות עליונים: כוח אחד אינו מזוהה אך כנראה שייך לפמליא של מעלה, והכוח השני הוא השטן בכבודו ובעצמו. בתחילתו של כל מאבק, הוא אינו יודע עם מי יש לו עסק, אבל לפחות לפי הסיפור הראשון נראה שאין זה משנה לו. גם אם יקבל רמז ממקורות עליונים שיש תועלת בבעיה החברתית שלפניו (כל עוד לא מדובר בנבואה מפורשת), הוא עושה את מה שבעיניו מציאותיות נראה לנכון. דואג לעשיית הדין והצדק עם היתומים, משכין שלום בין אדם לחברו או בין איש לאשתו.

דרכו של רבי מאיר אינה מובנת מאליה. את העמידה נגד השטן עוד אפשר להבין יחסית, הן מפני שרבי מאיר התוודע למעורבות השטן בסיפור רק לאחר מעשה, והן מפני שהשטן הוא בפשטות כוח שלילי (אף שלפי מקורות אחרים בחז"ל כוונתו לשם שמים, ומכל מקום לא כדאי להתגרות בו, ולפי זה גם השכנת שלום כשהוא מנסה בכוונה לסכסך עשויה להיות בעייתית). אבל בסיפור הראשון אפשר היה לנהוג אחרת: קיבלת התגלות בחלום, למה לא להקשיב לה? האם אינך מאמין שיכול להיות חשבון גבוה, עמוק, מעל החשבון שלך? אולי גלוי וידוע לפני ההשגחה שהיתומים עוד ירוויחו מהעסקה הזאת? ואפילו אם יפסידו, אולי יש גזרה אלוקית שייגרם להם הפסד, וכל גזרה אלוקית היא בוודאי לטובה?

שני הסיפורים מספרים רק על מעשיו של רבי מאיר, ואינם חושפים מה חשב. הדבר היחיד שאפשר להיאחז בו הוא, אולי, ההקשר. הסיפורים מובאים אגב חובתו של האפוטרופוס להיות נאמן לתפקידו – שמירה על נכסי ילדים שאביהם מת. הסיפור הראשון בוודאי מיישם את העיקרון הזה מבחינה הלכתית, אך אולי אפשר לומר שהוא גם מחיל אותו על מישרים אחרים. האפוטרופוס מהשכונה של רבי מאיר לא היה בהכרח מושחת, ייתכן שהוא אינו שונה מהדודה המעיקה ששואלת "נו, למה הכסף שלכם שוכב בבנק? למה אתם לא עושים איתו משהו?" הוא זיהה הזדמנות עסקית, עשה את חשבון והגיע למסקנה שהיתומים ירוויחו מהעסק. אבל רבי מאיר נותן לו שיעור באפוטרופוסות. הוא יכול לחשב חשבונות אחרים, חשבונות שמים, להגיע למסקנה שלטווח הרחוק עדיף לאפשר לעסקה להתבצע – וההשגחה תעשה את שלה; אך אין זה מתפקידו של רבי מאיר לעשות את החישובים הללו. באחריותו לשמור על הקיים, על שורת הדין, על השלום, על הסדר הנכון של החברה. לא מפני שהוא מתעלם מהחשבון האלוקי, אלא כי הרצון האלוקי דורש ממנו למלא את תפקידו כאדם עלי אדמות.

רבי מאיר שזכה לכינוי "בעל הנס" פועל מתוך ראייה ארצית-ריאלית, מתעלם מיסודות רוחניים שמעורבים במציאות, ומצליח. הוא מצליח מפני שהוא עושה את מה שה' דורש מעמו באמת ובתמים, ומיישם את התכלית הנזכרת במשניות של אותו פרק: "מפני תיקון העולם".

האור שבפשע

קלע מפיסנות האלצה

רבי יוסף חיים, בן יהודע

הטעם שהוצרך שלושה שבתות לגמור השלום, כי המריבה נולדה מן הכעס, וכל כעס הוא עשן העולה באף, דכתיב עלה עשן באפו, וידוע דעשן הכעס נעשה ונשלם משלוש קליפות, שהם נחש שרף ועקרב שראשי תיבות שלהם עש"ן. ולכן הוצרך להתעכב אצלם שלוש שבתות, שבכל שבת יבטל קליפה אחת. ולכן כתיב שלוש שנים יהיו לכם ערלים כנגד שלוש קליפות...

(לתשומת לב: לפי הבנייה הודיע, הוא הבנייה-ישי, רבי מאיר ידע שהוא ניצב מול השטן, וכנראה פתר את הסכסוך באופן קבלי ולא בגישור אנושי פשוט. הביאור שמשמאל בעמוד זה הולך בכיוון שונה.)

כלי עבודה

בחירת הניסוח. אפשר ללמוד גם ממה שלא נאמר באגדה. בסוגיה הענפה בנושא החלומות במסכת ברכות, הגישה המבטלת את משמעותם הרוחנית של החלומות משתמשת בפסוק "חלומות השווא ידברו". רבי מאיר נקט בניסוח אחר, ואפשר ללמוד מזה שאין כוונתו שהחלומות הם שטות. דברי החלומות אמת, ועם זאת אינם מעלים ואינם מורידים. יש להם משמעות, אך זכותו של האדם להתעלם ממנה כשהוא מוצא זאת לנכון.